

Θεάματα συμπερίληψης, εξευγενισμός και εορταστικός καπιταλισμός στους Ολυμπιακούς Αγώνες στο Παρίσι (2024)

Γιάννης Ζαϊμάκης

Εισαγωγή

Οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες συνιστούν μια επινοημένη παράδοση της νεωτερικής κοινωνίας με παγκόσμια εμβέλεια που πλαισιώνεται από τελετουργικές παραστάσεις και συμβολισμούς που επικαλούνται τις ηθικές αξίες του Ολυμπισμού (ερασιτεχνισμός, ευ αγωνίζεσθαι, παγκόσμια ειρήνη κ.λπ.), προικίζοντάς τους με μία αίσθηση κοσμικής ιερότητας. Ως κορυφαίο παγκόσμιο αθλητικό γεγονός μεγάλης κλίμακας (mega-event), στο οποίο τα αγωνιστικά δρώμενα συγκλίνουν με την κοινωνία του θεάματος και τις απαιτήσεις των ΜΜΕ, οι Ολυμπιακοί Αγώνες απευθύνονται σε μαζικό καταναλωτικό κοινό. Οι αγώνες δίνουν την ευκαιρία στις φιλοξενούσες χώρες να προβάλουν τελετουργικά τις εθνικές τους ταυτότητες μέσα από την κατασκευή επιλεκτικών θεαμάτων, αφηγήσεων και συμβολισμών που συνδέουν αξιομνημόνευτα εθνικά επιτεύγματα με το πνεύμα του Ολυμπισμού.

Σε έναν κόσμο διαδοχικών κρίσεων απομαγεμένο από τα μεγάλα οράματα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες παρέχουν ένα καταφύγιο επίπλαστης αθλητικής αγνότητας που εξευγενίζει ένα εμπορευματοποιημένο θέαμα που προβάλλει τις αξίες μιας ανταγωνιστικής φιλόδοξης κοινωνίας όπου το μείζον διακύβευμα είναι η επιτυχία. Στους Ολυμπιακούς Αγώνες στο Παρίσι, οι διοργανωτές επέλεξαν να αποφύγουν την κανονικότητα μιας συνεκτικής γραμμικής εθνικής αφήγησης προβάλλοντας εικόνες και παραστάσεις που προκάλεσαν ζωηρές συζητήσεις και αντιπαραθέσεις.

1. Εορταστικός καπιταλισμός και κοινωνικός διαχωρισμός στην πόλη του φωτός

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες συνιστούν ένα προνομιακό πεδίο για να κατανοήσουμε πώς το κράτος και η αγορά συνυπάρχουν με τη μορφή του θεάματος ως τρόπου ρύθμισης της κοινωνίας, θεαματικοποίησης του δομημένου περιβάλλοντος και άσκησης παραγωγικής εξουσίας (Broudehoux, 2010). Σύμφωνα με τον πολιτικό επιστήμονα Jules Boykoff, οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες έχουν μετατραπεί σε μια θεαματική γιορτή του αθλητισμού της αριστείας και του εορταστικού καπιταλισμού (celebra-

Ο Γιάννης Ζαϊμάκης είναι Καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, e-mail: zaimakis@uoc.gr

tion capitalism) (2013), στον οποίο η καλλιτεχνική και αθλητική δραστηριότητα έχει ενσωματωθεί στην εμπορευματική παραγωγή και στη φρενήρη οικονομική ανάγκη ενός διαρκώς ανανεούμενου ρεύματος παραγωγής νέων κοινωνικών εμπειριών που αποδίδουν στην αισθητική καινοτομία και τον πειραματισμό ανταλλακτική αξία (Jameson, 1999).

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες επικαλούνται το φιλειρηνικό πνεύμα και τις αξίες του Ολυμπισμού προσδίδοντας κύρος και γόητρο σε ένα παγκόσμιο θέαμα που επιτρέπει τη διακίνηση του κεφαλαίου μέσα από ασύμμετρες συμπράξεις του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα σε μια σχεδιασμένη οικονομία στην οποία το κράτος και ΜΚΟ παρέχουν οργανωτικό κεφάλαιο, υποδομές και επενδύσεις και μεγάλες εταιρίες ανταγωνίζονται για να συνδεθούν με την «Ολυμπιακή εικόνα» και να προσπορίσουν δημοσιότητα και οφέλη (Boykoff, 2013· 2021).

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2024 διεξήχθησαν στο Παρίσι, μια σημαντική μητρόπολη του δυτικού κόσμου, η οποία μετά από μια περίοδο αιματηρών επαναστατικών περιόδων και προσπάθειες εκτεταμένων δημοκρατικών και ριζοσπαστικών μεταρρυθμίσεων από τα κάτω (1789, 1848, 1871) έγινε το επίκεντρο ενός αναδυόμενου αστικού καπιταλιστικού κόσμου. Η πόλη του φωτός με τις ταξικές αντιθέσεις, τους χωρικούς διαχωρισμούς, τις καλλιτεχνικές πρωτοπορίες και τα ριζοσπαστικά ιδεολογικά ρεύματα δεν έπαψε ποτέ να τροφοδοτεί δημόσιες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις.

Για τους διοργανωτές των αγώνων και τους Παριζιάνους οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτέλεσαν μια καλή ευκαιρία για να δείξει ότι παραμένει μια καπιταλιστική μητρόπολη της καινοτομίας και η ιδέα να βγουν οι αγώνες από το στάδιο και να μπουκ στην καρδιά της πόλης ήταν μια από αυτές. Η Πολιτιστική Ολυμπιάδα του Παρισιού από τις αρχές του καλοκαιριού παρείχε μια αδιάκοπη σειρά πολιτιστικών, αθλητικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων στους δρόμους της πόλης, που μετατράπηκε σε ένα εορταστικό περιβάλλον για επισκέπτες και τουρίστες. Για τις ανάγκες των αγώνων δημιουργήθηκε ένα προσωρινό αστικό πάρκο -μία από τις επτά προσωρινές κατασκευές των αγώνων- σε μια τοποθεσία που προσέφερε στους αγωνιζόμενους και στους θεατές θέα στο γαλλικό κοινοβούλιο, τον Πύργο του Άιφελ και την Αψίδα του Θριάμβου. Στον χώρο αυτό φιλοξενήθηκαν αγώνες μπάσκετ και τα θεαματικά αθλήματα του σκίετμπορντ και του μπρέικ ντανς που, μαζί με το σέρφινγκ και την αθλητική αναρρίχηση, εντάχθηκαν με απόφαση της ΔΟΕ από το 2019 στο πρόγραμμα των Ολυμπιακών Αγώνων για να προσελκύσουν ένα νεανικό καταναλωτικό κοινό και να ενισχύσουν τη θεαματικότητά τους.

Για την απρόσκοπτη διεξαγωγή των αγώνων και των πολιτιστικών δρώμενων

στην πόλη, η κοινωνική καθημερινότητα του Παρισιού άλλαξε ριζικά στη διάρκεια της προετοιμασίας των αγώνων. Οι διοργανωτές εφάρμοσαν ένα προηγμένο σχεδιασμό ηλεκτρονικής επιτήρησης και ελέγχου των μετακινούμενων πληθυσμών με χρήση νέων τεχνολογιών και της τεχνικής νοημοσύνης για την αποτροπή τρομοκρατικού κτυπήματος και διαδηλώσεων διαμαρτυρίας (Σαματάς, 2024). Παρεμβατικά μεταλλικά κιγκλιδώματα και εργοτάξια είχαν τοποθετηθεί σε διάφορα σημεία της πόλης, οι μετακινήσεις περιορίστηκαν, πολλές μέσω κωδικών QR, και οι περίπατοι κατοίκων και επισκεπτών κατά μήκος του Σηκουάνα ήταν υπό πλήρη αστυνομικό έλεγχο για λόγους αποτροπής διαδηλώσεων που θα μπορούσαν να αμαυρώσουν τις θεαματικές εκδηλώσεις.

Το Παρίσι προσαρμόστηκε στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές που αναπτύσσονται σε πόλεις υποδοχής Ολυμπιακών Αγώνων με εκτεταμένες αναπλάσεις και πρακτικές εξευγενισμού προκειμένου να γίνουν πιο ελκυστικές και ευπαρουσίαστες σε εύπορους καταναλωτές, τουρίστες, εμπορικούς εταίρους και επενδυτές, πρακτικές που συνήθως συνοδεύονται από τον εκτοπισμό μεταναστών και αστέγων και την αύξηση των τιμών των ενοικίων και της στέγασης που πλήττει ιδιαίτερα τους πιο φτωχούς (Boykoff, 2021· Suzuki et.al, 2018· Talbot, 2021).

Οι αγώνες στο Παρίσι συνδυάστηκαν μια εκστρατεία εξευγενισμού και αστικών αναπλάσεων της πόλης, εκτοπισμό αστέγων και μεταναστών και τη συνακόλουθη συσκότιση της φτώχειας. Στο προάστιο Seine-Saint-Denis ανατολικά του Παρισιού, όπου πάνω από το 25% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας και αρκετοί μετανάστες σε καταυλισμούς ή σε εγκαταλελειμμένα κτίρια, διαμορφώθηκε το Ολυμπιακό Χωριό που φιλοξένησε χιλιάδες αθλητές και αθλήτριες στη διάρκεια των αγώνων. Παρά τα δισεκατομμύρια που ξόδεψε η γαλλική κυβέρνηση για τον εξευγενισμό και την ανάπτυξη του προαστίου και των περιχώρων του, υπήρξαν διαμαρτυρίες για τις κοινωνικές επιπτώσεις αυτών των πολιτικών. Λίγους μήνες πριν του αγώνες υπήρξαν αναφορές στον Independent για τον εκτοπισμό χιλιάδων αστέγων για να διασφαλιστεί η δημόσια εικόνα της πόλης, ενώ ΜΚΟ και ακτιβιστές κατήγγειλαν ότι οι αρχές επιδόθηκαν σε μια ταχεία επιχείρηση «σκούπας» ευάλωτων ομάδων με δικαστικές και αστυνομικές αποφάσεις που προσέφεραν φαινομενικά προοπτικές στέγασης στους εκτοπισμένους σε άγνωστες τοποθεσίες και πρόχειρους αυτοσχέδιους καταυλισμούς (Lee Ludvigsen, 2024). Παρομοίως, καταγγέλλθηκαν οι συνθήκες εργασίας κυρίως μεταναστών στις ανεγερθείσες εγκαταστάσεις σε επικίνδυνες δουλειές για πολλές ώρες χωρίς τον κατάλληλο εξοπλισμό ασφαλείας, και υπήρξαν προσφυγές εργαζομένων στα δικαστήρια σε βάρος κατασκευαστικών εταιρειών που τους εκμεταλλεύονταν (Baladi, 2024).

Σε αυτήν την παγκόσμια γιορτή, μεγάλο μέρος του κόστους των αγώνων καλύφθηκε από τα έσοδα της ΔΟΕ από τις τηλεοπτικές μεταδόσεις και τους χορηγούς, στους οποίους συναντάμε ένα μέρος της ελίτ του πολυεθνικού καπιταλισμού, που βρήκαν μια ευκαιρία να προβάσουν την κουλτούρα της κοινωνικής ευθύνης και τα προϊόντα τους στο παγκόσμιο κοινό δισεκατομμυρίων τηλεθεατών.¹ Στον τομέα του τουρισμού και της αναψυχής παρατηρήθηκε αύξηση των τιμών των υπηρεσιών και υψηλή κερδοφορία σε πολυτελείς χώρους διασκέδασης και ξενοδοχεία 5 αστέρων στο δυτικό τμήμα της πόλης, όπου οι τιμές σε δωμάτια με μπαλκόνια σε υψηλούς ορόφους με θέα στα αθλητικά δρώμενα στους δρόμους της πόλης και στον Σηκουάνα είχαν απογειωθεί (Baladi, 2004)

2. Πολυθεματικότητα και θεάματα συμπερίληψης

Το φεστιβάλ της παγκόσμιας αθλητικής γιορτής έδωσε την ευκαιρία στους διοργανωτές των αγώνων να προβάσουν την εικόνα μιας Βαβυλώνας της διεθνούς αστικής τάξης με πρωτοποριακές ιδέες και κοινωνικές εμπειρίες, οι οποίες ήταν εναρμονισμένες με το έθος του εορταστικού καπιταλισμού αλλά με τρόπους που προκαλούσαν αμηχανία στους ιεροφάντες της αριστείας των ολυμπιακών ιδεωδών και των εθνικών αξιών. Το Παρίσι επέλεξε να προικοδοτήσει τους αγώνες με πολιτικά μηνύματα και συμβολισμούς. Έτσι, το λόγोटυπο της ΔΟΕ στολίστηκε με τα χρώματα ουράνιου τόξου στη διεθνή ημέρα κατά της ομοφοβίας, της τρανσφοβίας και της φοβίας προς τα διεμφυλικά άτομα για να περάσει το μήνυμα της συμπερίληψης.

Οι αγώνες πλαισιώθηκαν με θεαματικά δρώμενα, βίντεο και παραστάσεις που απέκλιναν από την κανονικότητα μιας γραμμικής και συνεκτικής αφήγησης της ιστορίας του έθνους υποδοχής, τις μυθολογίες της εθνικής καθαρότητας και τη λογική της αθλητικής αριστείας που διαχρονικά υπηρετούσαν οι τελετές των Ολυμπιακών αγώνων. Στην τελετή έναρξης των αγώνων, ο καλλιτεχνικός διευθυντής Τομας Ζολί επιχείρησε να αποδώσει με το δικό του τρόπο τη συμπεριληπτικότητα του εθνικού συνθήματος *Liberté, égalité, fraternité* (ελευθερία, ισότητα, αδελφοσύνη) με μια διονυσιακή γιορτή στην οποία πρωταγωνιστούσαν μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας μαζί με σελέμπριτις της μόδας, του αθλητισμού, της μουσικής και του κινηματογράφου.

Η διαθεματικότητα ήταν βασικό στοιχείο των αναπαραστάσεων με υπαινικτικούς,

¹ Στους βασικούς χορηγούς των αγώνων συμπεριλαμβάνονταν πολυεθνικές εταιρίες κολοσσοί (Coca-Cola, Samsung, Toyota, Airbnb, Allianz, Atos, Bridgestone, Deloitte, Intel, Omega, Panasonic κ.α.) αλλά και φημισμένες γαλλικές εταιρίες, όπως η Louis Vuitton (LV), προμηθεύτρια προϊόντων πολυτελείας.

ενίοτε αμφίσημους, συμβολισμούς που επέτρεπαν διαφορετικές αναγνώσεις και αναδείκνυαν αναπαραστάσεις της ετερότητας και της πολυπολιτισμικότητας σε μια συνεχή ροή εικόνων και απρόσμενων διασταυρώσεων ετερόκλητων καλλιτεχνικών ρευμάτων και αισθητικών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η συνάντηση της πρώτης (γαλλικής) χέβυ μέταλ μπάντας (Gojira) που συμμετείχε σε Ολυμπιακούς Αγώνες (γνωστής για τις περιβαλλοντικές της ευαισθησίες) με την τραγουδίστρια της κλασικής όπερας Μαρίνα Βιότι, σε παράσταση πλαισιωμένη με εικόνες που παρέπεμπαν στο επαναστατικό παρελθόν της Γαλλίας και μπορούσαν να διαβαστούν με διαφορετικούς τρόπους, είτε ως σύμβολα της επανάστασης των πληβείων ή της αστικής παλινόρθωσης μετά την ήττα του Ναπολέοντα.

Παρομοίως, αναπαραστάσεις από το φεμινιστικό παρελθόν της Γαλλίας -από τη Σιμόν ντε Μπωβουάρ και την Αλίσ Μιλιάτ μέχρι την αναρχοφεμινίστρια Λουίζ Μισέλ- συνομιλούσαν με ζωντανές περσόνες της woke κουλτούρας και μιας μη κανονιστικής σεξουαλικότητας μέσω της μουσικής και του χορού. Οι αναπαραστάσεις ενός διονυσιακού συμποσίου με επίκεντρο τον Κατρίν Φιλίπ ως θεό της γιορτής εμπνευσμένο από τον πίνακα του Δείπνου του Διόνυσου του Jan Harmensz van Biljert και στο πίσω πλάνο τη λεσβία ακτιβίστρια και dj Μπάρμπαρα Μπουτς ανάμεσα σε drag queens, μοντέλα της πασαρέλας, χαρούμενα πρόσωπα και σώματα που παρέκκλιναν από τις έμφυλες ηγεμονίες προκάλεσαν ποικίλα σχόλια και προσλήφθηκαν από θρησκευτικούς κύκλους ως μια βλάστημη παρωδία του Μυστικού Δείπνου του Ντα Βίντσι.

Σύμφωνα με την ανταποκρίτρια της EPT στο Παρίσι Θωμαΐς Παπαϊωάννου, η κοινωνία της πόλης υποδέχτηκε με θετικό τρόπο αυτές τις καινοτομίες χωρίς να λείπουν οι προβληματισμοί για την πληθώρα υπαινιγμών μιας δυτικού τύπου σεξουαλικής ελευθεριότητας ασύμβατης με τα habitus των έμφυλων σχέσεων σε χώρες του Παγκόσμιου Νότου.² Την ίδια ώρα, η Διεθνής Αμνηστία επέκρινε τη Γαλλία για την άρνησή της να επιτρέψει στις Μουσουλμάνες αθλήτριες να φορέσουν τις δικές τους αθλητικές ενδυμασίες για να αγωνιστούν, κατηγορώντας τις γαλλικές αρχές και τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) για πολιτισμικές διακρίσεις με πρακτικές που αντιφάσκουν στη διακηρυγμένη δέσμευση των διοργανωτών για τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες ισότητας των φύλων στο Παρίσι (Amnesty International, 2024).

Η παρουσία στις όχθες του Σηκουάνα εκατοντάδων σελέμπριτις που φωτογραφήθηκαν με σύνολα υψηλής ραπτικής, εκπροσώπων της παγκόσμιας

² Βλ. σχετικά τις απόψεις της ανταποκρίτριας της Θωμαΐδος Παπαϊωάννου στην εκπομπή της EPT Συνδέσεις <https://www.youtube.com/watch?v=PfL0792x14w>

επιχειρηματικής ελίτ και αρχηγών κρατών, η εμφατική προβολή ρούχων και κοσμημάτων των οίκων Dior και Louis Vuitton στις τελετές των αγώνων μάς θύμιζαν πως οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες συνιστούν μια φιέστα του καταναλωτικού καπιταλισμού με ποικιλόμορφα εντυπωσιακά θεάματα. Κάποια από αυτά συνδύαζαν την τεχνολογική καινοτομία με την αισθητική του μεταμοντέρνου: οι εναέριες επιδείξεις με το αιωρούμενο πιάνο και τον Alain Roche κρεμασμένο κατακόρυφα να ερμηνεύει τον «Ύμνο στον Απόλλωνα»· ο «χρυσός ταξιδευτής» (Arthur Cadre) σε μια συμβολική διαδρομή προς την ακέφαλη Νίκη της Σαμοθράκης· οι ήχοι της alternative rock μπάντας του Λος Άτζελες Red Hot Chilli Peppers και του ράπερ Snoop Dogg λίγο πριν το χολιγουντιανής έμπνευσης σόου με τον ουρανοκατέβητο Τομ Κρουζ σε μια «ριφοκίνδυνη» αποστολή παράδοσης της σημαίας των Ολυμπιακών Αγώνων στο Λος Άτζελες.

Τα χιλιάδες φώτα στο Πύργο του Άιφελ θύμιζαν ότι η ολυμπιακή γιορτή στους δρόμους του Παρισιού ήταν ευπρόσδεκτη στο αστικό Παρίσι και οι βάρκες φορτωμένες με εκατοντάδες κορυφαίους αθλητές αναχώρησαν από τη γέφυρα Austerlitz, που βρίσκεται στο μεταίχμιο του ιστορικού κέντρου της πόλης και των ανατολικών γειτονιών της, το «Παρίσι της φτώχειας» με το ολυμπιακό σόου να γυρνά την πλάτη του στο πληβειακό Παρίσι. Η Πλατεία της Βαστίλης και πίσω από αυτό το προάστιο Saint-Antoine, επίκεντρα των επαναστατικών αγώνων του παρελθόντος παρέμεναν οχυρωμένα για να αποτραπούν διαδηλώσεις ακτιβιστών που είχαν προηγουμένως εκφράσει τη διαμαρτυρία τους για το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των αγώνων, τον εκτοπισμό αστέγων και μεταναστών και την επιλεκτική εφαρμογή του μέτρου του εμπάργκο σε αθλητικές αντιπροσωπείες χωρών που παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο και εμπλέκονται σε πολεμικές διενέξεις.³ Για τους διοργανωτές αρκούσε το γεγονός ότι η Ολυμπιακή δάδα είχε περάσει για λίγο από τη συνοικία αυτή νωρίτερα, στις 14 Ιουλίου, την Ημέρα της Βαστίλης (Rauwels, 2024).

3. Κριτικές παρατηρήσεις

Οι αγώνες του Παρισιού και οι τελετουργίες που τις συνόδευαν αποτέλεσαν μια πολιτισμική τομή στη μακρόχρονη ιστορία των τελετουργιών των αγώνων.

³ Η ΔΟΕ επέτρεψε σε Ρώσους και Λευκορώσους αθλητές να συμμετάσχουν στους αγώνες χωρίς τα εθνικά εμβλήματα και με προϋπόθεση τη δημόσια αποκήρυξη της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, αλλά είχε διαφορετική στάση στην περίπτωση του πολέμου Ισραήλ-Χαμάς. Στην τελετή έναρξης των αγώνων η ΔΟΕ καλωσόρισε την παρουσία του Ισραηλινού προέδρου Νετανιάχου, σε μια χρονική περίοδο κατά την οποία η εισβολή στη Γάζα και οι θάνατοι χιλιάδων αμάχων βρισκόταν σε πλήρη εξέλιξη.

Αναμφίβολα, η προσέγγιση των διοργανωτών ήταν ευρωκεντρική και γαλλοκεντρική, μέσα, ωστόσο, από μια αιρετική οπτική που πρόβαλλε, σε παγκόσμιο επίπεδο, τη ρευστότητα των ταυτοτήτων των δυτικών κοινωνιών και ορισμένες αξίες ριζωμένες σε μεγάλο μέρος της φιλελεύθερης γαλλικής κοινωνίας, όπως την κοσμικότητα, την ελευθεριότητα, την αποδοχή της διαφοράς και την ελευθερία της καλλιτεχνικής έκφρασης.

Οι ενστάσεις που προβλήθηκαν μπορούν να ιδωθούν από διαφορετικές ιδεολογικές προσλήψεις. Συντηρητικοί κύκλοι θεώρησαν ότι οι αγώνες αποτέλεσαν μια παρέκκλιση από τις ευγενείς αξίες του αθλητισμού, προσέβαλαν την ιδέα του έθνους, προώθησαν τη woke ιδεολογία και χλεύασαν τον Χριστιανισμό και τα θρησκευτικά ιδεώδη. Από τη σκοπιά της μεταποικιακής κριτικής, θεωρήθηκε ότι οι αγώνες ενίσχυσαν τη δυτική ισχύ με την κυριαρχία εικόνων που αναπαράγουν την ιδεολογία της λευκής υπεροχής και εκθέτουν τα επιλεκτικά μέτρα υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (π.χ. με το μποϋκοτάζ στους Ρώσους αθλητές αλλά όχι στους Ισραηλινούς), ενώ σιώπησαν στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Γάζα και τις πολιτισμικές διακρίσεις σε βάρος των Μουσουλμάνων αθλητριών. Μια τρίτη κριτική προήλθε από κύκλους της αριστεράς, που τόνισαν πως σε μια περίοδο πρωτοφανούς κλιματικής κρίσης οι Ολυμπιακές πόλεις καλούνται να αναδιαμορφώσουν δραστικά τα οικοσυστήματά τους, να εντατικοποιήσουν την αστική ανάπτυξη με τεράστιες επενδύσεις σε μια βραχύβια αθλητική εκδήλωση και σπάταλες φιάλες. Σε αυτή τη βάση, οι αγώνες ενίσχυσαν τις ανισότητες, επιβάρυναν το περιβάλλον και λειτούργησαν ως εργαστήρια εφαρμογής νέων μεθόδων βιοπολιτικής και ελέγχου ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Οι συζητήσεις γύρω από τους Ολυμπιακούς Αγώνες στο Παρίσι φέρνουν στο προσκήνιο την πολιτική διάσταση του αθλητισμού και την ανάγκη να τον εξετάσουμε έξω από τις μυθοποιήσεις της κυρίαρχης ιδεολογίας που εξετάζει τον αθλητισμό ως μια ανθρώπινη έξη πέρα από την εξουσία, τις συγκρούσεις και τις εξουσιαστικές δομές (Ζαϊμάκης & Φουρνάρακη, 2015). Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Παρισιού αποτέλεσαν μια ενσώματη και εδαφοποιημένη θεαματική αθλητική εμπειρία που καταναλώθηκε μαζικά από εκατομμύρια τηλεθεατές σε όλο τον κόσμο και σχολιάστηκε από τους χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παράγοντας ιδεολογικές αντιδικίες και πολιτικές συζητήσεις για ζητήματα σχέσεων εξουσίας, κοινωνικών ανισοτήτων και έμφυλων διακρίσεων στις αθλητικές πρακτικές.

Οι αγώνες στο Παρίσι και οι τελετουργίες που τους συνόδευαν έδειξαν πως οι Ολυμπιακοί Αγώνες μπορούν να ανταποκρίνονται λαμπρά στις επιταγές του θεάματος και της γέννησης νέων καταναλωτικών εμπειριών συμβάλλοντας στην

αέναη ανάγκη του καπιταλισμού της ύστερης νεωτερικότητας για παραγωγή και κατανάλωση εικόνων. Την ίδια ώρα, ωστόσο, μπορούν να παράγουν εικόνες και πρακτικές που υπονομεύουν τη μανία για εθνική ανύψωση και τις ηγεμονικές αντιλήψεις για τα αθλητικά σώματα, τη σεξουαλικότητα και την αθλητική αριστεία.

Στο Παρίσι η λογική του καταναλωτικού καπιταλισμού και της κοινωνίας του θεάματος συναντήθηκε με το φιλελεύθερο πνεύμα της συμπερίληψης και της διονυσιακής γιορτής μακριά από τις γραμμικές επιτελέσεις ενός εθνικού αυτοθυμασμού του παρελθόντος που δέσποζαν στις τελετές των Ολυμπιακών Αγώνων. Σε σημαντικό βαθμό τα θεάματα των αγώνων εναρμονιζόταν με το αφήγημα της καινοτομίας, της πολυπολιτισμικότητας και του κοινωνικού φιλελευθερισμού που είναι αποδεκτό από σημαντικό τμήμα της φιλελεύθερης γαλλικής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου και του συστήματος διακυβέρνησης του Μακρόν. Σε αυτό το αφήγημα, ωστόσο, δεν είχαν θέση οι διεκδικήσεις κοινωνικών ακτιβιστών για αθλητικές πρακτικές που σέβονται το περιβάλλον και τα οικοσυστήματα της πόλης διεκδικώντας μέτρα κοινωνικής συμπερίληψης για τους πληβείους και τους φτωχούς του Παρισιού. Σε αυτόν το καπιταλισμό της φιέστας οι τελευταίοι δεν θα μπορούσαν να είναι ορατοί.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ζαϊμάκης, Γ. & Φουρναράκη, Ε. 2015. Εισαγωγή. Στο Γ. Ζαϊμάκης & Ε. Φουρναράκη (Επιμ.), *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις* (σελ. 9-39). Αλεξάνδρεια.
- Σαματάς, Μ. (2024). Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ως πεδίο δοκιμής και διάδοσης τεχνολογιών μαζικού ελέγχου και παρακολούθησης: Από το C4I των Ολυμπιακών της Αθήνας 2004 στην τεχνητή νοημοσύνη των Ολυμπιακών του Παρισιού 2024. *Αθλητισμός και Κοινωνικές Επιστήμες*, 2, 9-30.

Ξενόγλωσση

- Amnesty International (2024, July 16). “Excellence, respect friendship”: Why hijab bans in French sports defy Olympics values and human rights. *Amnesty International*. <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2024/07/why-hijab-bans-in-french-sports-defy-olympic-values-and-human-rights/>
- Baladi, L. (2024, July 29). The dark side of the Paris 2024 Olympics: A closer look behind the global spectacle. *Savoir Flair*. <https://www.savoirflair.com/article/dark-side-of-the-olympics/c51def85-ddef-47ce-b003-812e7d3f1f54>
- Boykoff, J. (2021). Celebration capitalism, sports mega-events, and the Tokyo 2020 Olympics. *Journal of Sport and Gender Studies*, 19, 50–66. https://doi.org/10.18967/sptgender.19.0_50

- Boykoff, J. (2013). *Celebration capitalism and the Olympic Games*. Routledge.
- Broudehoux, A.-M. (2010). Images of power. *Journal of Architectural Education*, 63 (2), 52-62. <https://doi.org/10.1111/j.1531-314X.2010.01058.x>
- Lee Ludvigsen, JA. (2024). In the shadow of sport megaevents: A critical analysis of the nexus between evictions, displacements, securitized gentrification and children's rights. *International Review for the Sociology of Sport*. <https://doi.org/10.1177/10126902241276258>
- Suzuki, N., Ogawa, T. & Inaba, N. (2018). The right to adequate housing: Evictions of the homeless and the elderly caused by the 2020 summer Olympics in Tokyo. *Leisure Studies*, 37(1), 89-96. <https://doi.org/10.1080/02614367.2017.1355408>
- Talbot, A. (2021). Talking about the “rotten fruits” of Rio 2016: Framing mega-event legacies. *International Review for the Sociology of Sport*, 56(1), 20-35. <https://doi.org/10.1177/1012690219878842>

Inclusive spectacles, gentrification and celebration capitalism in Paris Olympics (2024)

Yiannis Zaimakis

Abstract

This article examines the Olympic Games in Paris (2024) as a spectacular sporting mega-event that triggered political debates about power relations, social inequalities and gender discrimination in sporting practices. In Paris, the logic of celebration capitalism and spectacle met the liberal spirit of inclusion and the Dionysian atmosphere, moving away from the linear ethnocentric representations and images of past ceremonies. The spectacle of the Olympic Games largely reflected the narrative of innovation and social liberalism of the elites of French society, but in which the demands of social activists for sporting practices that respected the environment and the city's ecosystems and for measures for the social inclusion of the poor and plebs in Paris had no place.

Keywords: Olympic Games, Paris, celebration capitalism, inclusive spectacles, gentrification